

habemus, si quod melius nobis videtur amplecti semper teneamur: atqui res ita se habet. Ita Leibnitz, Wolf, etc. Ergo, etc.

R. Nego min. Ad illud enim nulla necessitate constrin-
gimur quod saepe non facimus: atqui saepe quod melius nobis videtur non eligimus: omnes enim speculative judicant melius esse libidines coercere, vitia fugere, virtutes colere; et quod tamen, non obstante illo iudicio, libidinibus inserviunt, propria bona dissipant, famam et honorem postponunt, sanitati corporis graviter nocent, diversa poenarum genera sibi parant! Quod fortius persuasum habent æterna supplicia peccatores mānere, et innumeris se coquinant peccatis! Quot denique merito dicere possent, sicut Medea apud Ovidium (*Mētāmorphos.*, l. 7, v. 19 et 20:)

. . . . Video meliora proboque;
Deteriora sequor.

Verum est tamen voluntatem quod practice melius sibi videtur semper eligere; id ex ipsamē electione patet. Ergo, etc.

Inst. 8º. Felicitatem nostram necessario quærimus: ergo quod melius nobis videtur amplecti semper tene-
mūr.

R. Distinguo consequens. Quod sub omni respectu me-
lius nobis videtur, amplecti tenemur, *concedo*; quod me-
lius nobis videtur sub aliquo respectu tantum, *nego consequens et consequentiam*. Evidem contra naturam hominis est eligere malum præcise ut malum; necesse est igitur ut quod melius sub omni respectu nobis vide-
tur semper amplectiamur: at non ita tenemur amplecti quod sub aliquo respectu tantum melius nobis videtur: nam eo ipso quod non sit melius sub omni respectu, mens aliud bonum, reale aut fictum, ei opponere potest, sic-
que deliberare et alterutrum pro nutu eligere. Porro in
præsenti rerum ordine, nullum est bonum adeo respectu nostri absolutum ut aliquid mali non exhibeat; sic cas-
titas, temperantia aliæque virtutes christiane præstantia

promittunt bona, sed actuales imponunt privationes; unusquisque ergo eas spectare potest vel prout bona promittunt, vel prout ægræ sunt, et apud se deliberare utrum eas excoluerit, an vero ab illis recesserit. Ergo, etc.

Inst. 9º. Nunquam voluntas deliberate ad unum potius quam aliud determinatur sine ratione sufficienti: atqui nulla est ratio sufficiens cur ex duobus æqualibus unum eligat, et ex duobus inaequalibus minus perfectum am-
pleteatur. Ergo, etc. Ita Leibnitz.

R. Nego min. Non enim spectanda est voluntas velut ens passivum quod ab externa causa movetur: in eo casu duæ vires oppositæ et æquales nullum producunt effec-
tum; si vero sint inæquales, fortior alteram destruet: id in motibus corporum constanter observamus. Verum mens humana non est mere passiva, sed activa, et in seipsa principia determinationum suarum habet: quando igitur duo ipsi offeruntur bona æqualia, vel duo illi occurrunt similia ad eumdem finem assequendum, non magis ad unum quam ad aliud inclinabitur, et tamen alterutrum pro libitu eliget: si sint inæqualia, ad perfectius majori propensione forsitan feretur. Attamen minus perfectum assumere poterit, sine ulla ratione externa, præcise quia vult, quia sibi placet; et interroganti cur ita faciat, respondebit: Quia volo; stat pro ratione volunta-

luntas.
Expeditam in nobis hanc esse facultatem omnes tam evidenter sentiunt ut subtilioribus sophistarum argutiis obrui, sed non persuaderi possint, sicut per quælibet so-
phismata non adducerentur ad credendum se non exis-
tere, se lucem non videre, etc. Quis enim; v. g., credat se ad oppidum ire non posse quia duæ sibi occurrent viæ perfecte æquales, aut si inæquales sint, longiore et aspe-
riorem se eligere non posse? Quis fatebitur se, nulla vi
impeditum, ambulare non posse? Si vitium argumenti,
juxta dialecticæ regulas, detegere nequeat, nonne statim
ibit, redibit, stabit, sedebit, surget, et sic ostendet se
habere facultatem ambulandi vel standi? Sic Diogenes

subtilitatibus Zenonis, adversus existentiam motus, respondit saltando et deambulando. Ergo, etc.

Inst. 10º. Voluntas est facultas cæca judicium intellectus præsupponens, juxta axioma, *Nihil est volitum nisi præcognitum*: atqui judicium intellectus est necessarium; ergo et determinatio voluntatis.

R. Dist. min. Judicium speculativum est necessarium, transeat; judicium practicum, *nego minorem*. Itaque non negamus judicium speculativum esse necessarium; sæpe enim convenientia aut disconvenientia idearum tam vivide nos afficit, ut a ferendo judicio temperare nequeamus; sic necessario judicamus circulum et quadratum inter se differre, bis duo dare quatuor, etc. Sed negamus judicium practicum esse necessarium; illud enim judicium non est necessarium quod electionem supponit: atqui judicium, quo, scilicet, de re præsenti facienda vel fugienda pronuntiamus, electionem supponit: diversa enim objecta aut eadem sub diversis respectibus consideramus, et apud nos decernimus quid utilius, quid jucundius sit, quid nobis magis placeat, quæ pars a nobis hic et nunc sic amplectenda. Porro hujusmodi judicium est ipsummet libertatis nostræ exercitium, ut patet. Ergo, etc.

CAPUT SECUNDUM.

DE NATURA MENTIS HUMANÆ, SEU DE SPIRITUALITATE EJUS.

Magna fuit varietas opinionum inter veteres philosophos circa naturam mentis nostræ, ut videre est apud Ciceronem (*Tuscul. quæst.*, I. 1, n. 19 et seq.). Alii enim dicebant illam esse sanguinem cordi infusum, alii quædam cerebri partem, alii ignem puriorem, vel aerem subtilem, vel aquam tenuem, vel ætheris portionem. « Plato triplicem fixxit animam, cuius principatum, id « est rationem, in capite sicut in arce posuit, et duas « partes separare voluit, iram et cupiditatem quas locis

« disclusit, iram in pectore, cupiditatem subter præcor- « dia locavit.» Sunt verba Ciceronis in loco citato, n. 20. Aristoteles, quamvis negaverit ex quatuor elementis humana mentem conflare potuisse, fixxit tamen eam esse genus aliquod elementis longe perfectius, quod idcirco quintam essentiam vocat (*ibid.*, n. 22). Idem Cic., postquam diversas philosophorum opiniones sic retulit, ait, n. 23: « Harum sententiarum quæ vera sit, deus aliquis viderit; quæ verisimillima, magna quæstio est.»

Inter recentiores, Locke (*Essai sur l'entendement humain*, I. 4, c. 3, n. 6) sic se habet: « Nous avons des idées de la matière et de la pensée; mais peut-être ne serons-nous jamais capables de connaître si un être purement matériel pense ou non, par la raison qu'il nous est impossible de découvrir par la contemplation de nos propres idées, sans révélation, si Dieu n'a point donné à quelques ames de matières disposées comme il le trouve à propos, la puissance d'apercevoir et de penser, ou s'il a joint et uni à la matière ainsi disposée une substance immatérielle qui pense.» Ex his verbis, licet dubitando prolatis, patet hunc auctorem a materialistarum doctrina non satis recessisse, quamvis ipse variis in locis ejusdem operis expresse dicat mentem esse substantiam a corpore prorsus distinctam.

De La Métrie, medicus, inter plurima nefanda scripta, duo præcipue congesit, ad probandum nihil esse in homine præter corpus, sub his titulis: *L'homme machine* et *l'homme plante*.

Voltaire, in operè dicto, *Lettres philosophiques*, hoc profiteri non veretur: « Je pense et je suis corps, je n'en sais pas davantage.»

Helvétius, in execrabilis opere, *de l'Esprit*; d'Holbach vel Boulanger, vel aliis, in libro portentis et absurditibus famoso, *le Système de la nature*; Diderot, Naigeon, Cabanis aliisque ejusdem scholæ philosophi et plures hodierni physiologistæ, contendunt mentem a corpore non esse distinctam; ideas, judicia, ratiocinia aliasque ejus operationes explicare conantur per medullæ fluxum, cerebri mollitiem aut duritatem, nervorum atque fibrarum

commotiones, sanguinis et humorum commixtiones, etc.

Primo intuitu videtur quam incohærens, absurdæ et contemptibilis sit hujusmodi doctrina. Per pauci illam publice profiteri audent; fere omnes nomen materialista velut opprobrium refugiunt. Quoniam tamen dogma spiritualitatis animæ totius moralis ac religionis est fundamentum, maxime juvat ut illud solide invicteque in sequenti propositione astruamus.

PROPOSITIO.

Mens humana est substantia a corpore distincta et omnino simplex.

Prob. prima pars, scilicet, mentem esse substantiam a corpore distinctam, Scriptura sacra, Concilio Lateran. III et SS. Patrum auctoritate, consensu populorum, indivisibilitate et identitate principii cogitantis.

1º *Scriptura sacra.* Gen. II, 7: *Formavit igitur Dominus Deus hominem de limo terræ, et inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ; et factus est homo in animam viventem.* Ergo sunt duæ partes in homine, corpus et spiraculum vitæ, seu anima. Ecclesiast., XII, 7: *Et revertatur pulvis in terram suam, unde erat, et spiritus redcat ad Deum, qui dedit illum.* Pluribus in locis anima hominis vocatur spiritus; v. g., Ps. XXX, 6; I Cor., II, 11, etc. Ergo 1º, etc.

2º *Auctoritate Concilii Lateran. III, cap.* Firmiter supra citato, in quo definitur Deum *ex nihilo utramque condidisse creaturam, spiritualēm et corporeām, et humanām quasi communēm ex corpore et spiritu constantem.* Ergo 2º, etc.

3º *Auctoritate SS. Patrum,* qui in hoc puncto sunt unanimes.

4º Consensu populorum: « *La spiritualité de l'âme, inquit Bergier (t. III, in-12, p. 40), aussi bien que l'existence de Dieu, est une croyance universelle, un témoignage constant que l'humanité se rend à elle-même; c'est la foi du genre humain... Avant qu'il y eût des philosophes, aucun peuple, aucun être raisonnable ne s'était persuadé que*

la matière pût penser, aucun même n'avait imaginé qu'elle pût se mouvoir. Malgré les sophismes d'Épicure, la spiritualité de l'être pensant est un dogme aussi généralement répandu que dans les premiers âges du monde. S'il y a une vérité que la nature et la conscience dictent à tous les hommes, c'est la différence entre l'esprit et la matière; aucun peuple qui n'ait des termes divers pour les désigner.» Atqui certe talis consensus veritatis est argumentum. Ergo, etc.

5º *Indivisibilitate principii cogitantis.* Quantumvis enim attente illud consideremus, semper advertimus esse individuum: totus ergo sentio, totus cogito, totus judico, totus desidero, totus volo, etc., non vero aliqua mei pars. Si crus, si brachium mihi amputetur, si morbo vel inedia dimidiam partem substantiae corporeæ amitto, principium in me cogitans non minnitur. Ergo a corpore est distinctum.

6º *Identitate ejusdem principii.* Idem enim nunc sum qui olim fui, qui cogitavi, volui et plurima opera feci: verumtamen partes corporis mei sunt in perpetuo fluxu; novæ quotidie acquiruntur et aliae deperduntur, ita ut, post breve tempus, nihil ex prioribus maneat: ergo conscientia identitatis mee non residet in corpore, sed in alia substantia a corpore distincta. Ergo, etc.

Prob. secunda pars, scilicet mentem nostram esse omnino simplicem, idque constat ex Script. et Cone. Lateran., ex sensationibus, ex natura cogitationis, ex facultate judicandi, ex libertate mentis et ex ipsius operacionibus.

Prob. 1º *ex Scriptura et Concilio Lateran.* Nam anima expresse dicitur spiritualis, opponitur corpori: ergo ejusdem non est naturæ.

Prob. 2º *ex ipsismet sensationibus quas materialistæ tribuant organis sensuum.* Ut enim varias experiamur sensationes, scilicet visus, auditus, olfactus, gustus et tactus, commovenda sunt quidem organa sensuum: at non ideo sensationes sunt effectus organorum. Nam 1º commotiones organorum sunt necessariæ ut sensationes existant,

sed non sufficiunt: requiritur insuper ut mens eas advertat. Unde commotiones leves, aut graves tempore somni, syncopæ, distractiones, nullas producunt sensationes. 2º Effectus causarum corporearum debent esse corporei: procul dubio organa sunt corporea: sensationes autem nihil habent corporeum; non possunt enim videri, audiri, odorari, gustari, palpari, extendi, comprimi, moveri, dividii. 3º Cum organa sint prorsus distincta, si sensationes effectus eorum essent, deberent esse distinctæ, neque in eodem subjecto identificarentur: attamen varias sensationes mens simul experitur; v. g., concentum audit, situm aspectabilem multis diversisque objectis distinctum considerat, has aliasque sensationes comparat, judicat an ista vel illa magis delectetur. Unusquisque sensus proprias habet functiones exclusive; oculus non videt sonos, nec auris audit colores. Mens autem simul et eodem instanti videt, audit, olfacit, gustat, tangit; diversas sensationes comparat, conclusiones ex illis deducit, regulas agendi statuit, etc. Porro hæc cum objecto extenso incompatibilia sunt. Ergo, etc.

Hoc argumentum tanti ponderis visum est ipsimet Bayle, ut dicere non dubitaverit (t. I, p. 410): «*On peut dire que cette preuve est une démonstration aussi assurée que celle des géomètres; et si tout le monde n'en sent pas l'évidence, c'est à cause que l'on n'a pu ou que l'on n'a point voulu s'élever au-delà d'une imagination grossière.*» Ergo 3º, etc.

Prob. 3º ex natura cogitationis. Mens enim humana est simplex, si cogitatio residere non possit in subjecto composito: atqui cogitatio residere non potest in subjecto composito. Nam tunc vel tota cogitatio in singulis partibus hujus subjecti simul esset, vel una pars cogitationis in una parte et altera pars in altera parte ejusdem subjecti resideret, vel denique tota cogitatio in una parte tantum esset: atqui nihil horum dici potest.

4º Dici non potest totam cogitationem in singulis partibus subjecti cogitantis residere; nam tunc non una, sed multiplex esset cogitatio: atqui certum est non plu-

res simul esse cogitationes de eodem objecto in mente, sed unicam. Ergo 4º, etc.

5º Non una pars cogitationis in una parte subjecti cogitantis et altera pars in altera parte residere potest; nam tunc dicendum foret cogitationes varias habere partes, esse altas vel profundas, longas vel breves, largas vel contractas, etc., habere figuram cubicam, quadratam, sphæream, etc.; atqui cogitationes mentis nullas hujus generis habent qualitates, ut manifestum est; quod sie annotat Bergier, *Traité de la religion*, t. III, p. 26, et *Examen du matérialisme*, t. I, p. 456: «*Jamais le matérialiste, au plus fort de son délire, n'a osé dire : La moitié ou le quart de ma pensée, le premier ou le second instant de mon jugement, un pouce ou un pied cube de raisonnement, un morceau ou une fraction de volonté.*» Insuper unaquæque pars subjecti cogitantis conscientia esset solius partis cogitationis sibi correspondentis, non vero aliarum partium sibi extranearum; nulla pars igitur totius cogitationis esset conscientia: atqui tamen subjectum in nobis cogitans totius cogitationis indivisibiliter est conscientium, ut sensus intimus apud omnes constanter testatur. Ergo 2º...

3º Nec pariter dici potest totam cogitationem esse in una parte tantum subjecti cogitantis. Cur enim illa pars præ cæteris cogitatione afficeretur? Præterea, vel pars illa esset simplex, vel composita: si prius, ergo subjectum cogitans est simplex, et causam obtinemus; si posterius, eadem redeunt difficultates superius expositæ. Ergo 3º, etc.

Aliunde, quomodo formæ rerum mere intellectualium, Dei, Angelii, boni, affirmationis, etc., in ente corporeo esse possent?

Prob. 4º ex facultate judicandi. Principium enim in homine cogitans judicat et ratioeinatur: atqui principium compositum judicare et ratiocinari non potest. Ad judicandum enim et ratiocinandum necesse est ut plures ideae simul habeantur et secum conferantur: atqui principium extensum plures ideas secum comparare non posset: repugnat enim unam et eamdem partem

subjecti compositi plurium idearum simul conscientiam esse. Aliunde haec pars deberet esse omnino simplex, ut omnium idearum simul conscientia esset: porro ipsimet adversarii non concedunt dari partem simplicem in subiecto composito, et insuper, si pars ea simplex existeret, inde sequeretur operationes mentis in subiecto simplici necessario residere. Ergo 4°, etc.

Prob. 5° ex libertate mentis. Corpora, fatentibus materialistis (*Système de la nature*, t. I, p. 163 et seq.), non habent in se principium motus et actionis, sed omnis materia essentialiter est iners et impressionibus a corporibus acceptis obediens semper parata: atqui mens humana habet in se principium actionis; probavimus enim illam libertatem electionis donari.

Præterea, vel cogitatio competenter materiæ ut tali, vel quatenus organis est instructa: atqui neutrum dici potest. Non prius, alioquin omnis materia essentialiter cogitaret, et absque cogitatione concepi non posset, quod evidenter absurdum est: non posterius; *organisatio* enim est duntaxat quædam dispositio partium relative ad se invicem: porro talis dispositio facultatem cogitandi tribuere non potest; nunquam per seipsam tribuit motum. Ergo a fortiori nec, etc. Ergo, etc.

Prob. 6° ex operationibus ejus. Corpora agere nequeunt nisi in corpora præsentia et per tactum: atqui mens nostra agit in objecta absentia, incorporea, quæ tangi non possunt; v. g., recordatur præterita, prævidet futura, considerat tempora et sœcula, abstrahit, comparat, reflectit, generaliora scientiarum principia discernit, in proprias cogitationes se convertit, eas a se invicem distinguit, etc. Ergo non est corporeæ.

Aliunde, si esset corporeæ, omnes illius operationes forent tantummodo effectus mechanici: atqui id admitti non potest. Effectus enim mechanici accuratam semper habent proportionem cum causis eos producentibus, easdem sequuntur regulas in similibus circumstantiis, ita ut periti, exactis computationibus factis, eos determinare valeant: atqui nulla est hujusmodi proportio

inter operationes mentis et causas physicas in eam agentes. Quæ enim proportio inter verba submissa voce prolatæ, et effectus inde subsequentes? v. g., dico inferiori meo: Vade hue, tale opus fac, et deinde redeas; statim it, facit et reddit. Eadem profero verba coram alio homine mihi parere non obligato aut nolente, et nihil obtineo; dico alteri forte mihi occurenti: Curre cito, salva temetipsum, quia ecce viri armati te capturi et occisuri sunt; mox ille tremebundus currit, fugit et in ictu oculi jam longe est: si vero alias nihil timeat aut mihi haec verba proferenti non eredat, nec pedes movebit; et ita in sexcentis. Ergo, etc.

Denique, omnes qualitates materiæ, scilicet, extensio, figura, divisibilitas, gravitas, celeritas, etc., de mente humana negari possunt. Ergo mens non est corporeæ. Ergo est substantia simplex.

COROLLARIUM.

Ex argumentis supra expositis sequitur Deum, licet omnipotentem, efficere non posse ut congeries materiæ, sive magna, sive parva, cogitet. Omnipotentia enim Dei facere non potest ea quæ sese mutuo destruunt; v. g., circulum quadratum, extensionem simplicem, divisibilitatem indivisibilem, figuratum sine figuris, etc.; at cogitatio ex dictis, essentialiter requirit subjectum simplex et indivisibile; materia vero, prout nobis nota est, essentialiter est extensa et divisibilis; ergo materia et cogitatio sese mutuo excludunt. Ergo Deus, licet omnipotens, efficere non potest ut congeries materiæ, etiam minima vel tenuissima, cogitet. Falsa est igitur assertio philosophi Angli superius citati, qui aliunde plurimis in punctis evidenter sibi contradicit, ut luculenter ostendit Seguy, t. II, p. 312, et melius card. Gerdil in speciali tractatu contra Locke, *de l'Immatérialité de l'âme*, etc., t. III ejus operum.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1°. Variae nervorum commotiones objectis excitatae ad cerebrum transmittuntur et sensationes imprimunt;